

Правильна відповідь: В

Методичний коментар. Інфінітив «командувати» (3) виступає додатком (учися чого? командувати; слово «учися» не є допоміжним дієсловом до складеного дієслівного присудка).

Для порівняння: «здобувати» – частина складеного дієслівного присудка («треба здобувати»); «бажання» – підмет (було б хто? що? бажання); «човні» – обставина (був де? – на човні); «досвід» – підмет (хто? що? досвід стане справжнім).

Запам'ятайте: дієслова «учитися», «навчитися», «вивчитися» потребують запитання чого? (не «чому?»). Наприклад, учитися (чого?) *грамоти, майстерності, математики, мови, музики, письма, пісень, розуму, справи, усього, чогось* та ін.

ВАРІАНТ 10

Завдання стосуються речень, що первісно становили зв'язний текст. Прочитайте речення й виконайте завдання до них (цифри в дужках позначають наступне слово).

▲ Уміти любити – то велике (1)**вміння**, адже тільки в любові людина розумна.

● Тож любов – це, може, єдина справжня (2)**квітка**, подарована людині Богом.

◆ Тому намагайся, щоб твоя дівчина була духовно вищою, аби ти (3)**дотягався** до неї, а не опускався.

■ Адже дівчина має надати тобі змогу (4)**кращати**, а не гіршати, тому обирай ту, в якій є і земля і небо.

□ Коли ж (5)**вона** здається тобі надто земною, то вигадай її небесною – і вона стане небесніти.

Завдання 1. Первісний текст буде відновлено, якщо речення розташувати в послідовності, запропонованій у рядку

А) ▲ ● ◆ □ ■

Б) ▲ ◆ □ ■ ●

В) ▲ ● ◆ ■ □

Г) ▲ ■ □ ● ◆

Д) ▲ □ ◆ ■ ●

Правильна відповідь: Б

Методичний коментар. Текст розпочинається із загальної тези про вміння любити (▲). Далі автор дає конкретну пораду щодо вибору дівчини, яка б спонукала до росту (◆). Якщо ж ідеал не відповідає реальності, Василь Стус пропонує шлях внутрішньої віри в людину (□). За цим іде висновок про те, як стосунки мають впливати на особистість (■), і завершується текст реченням (●), яке за допомогою слова «тож» та метафоричного образу «квітки від Бога» створює змістовну крапку, підносячи тему до рівня сакрального узагальнення.

Підказка: речення ● звучить як висновок, а в нас є лише два рядки із такою послідовністю – Б і Д. Але рядок Д можна одразу відкинути, бо займенник «вона» в другому реченні □ за контекстом вказує на дівчину, а не на людину, тому не може бути після речення ▲ і робить послідовність ◆ □ обов'язковою.

Завдання 2. Складним із різними видами зв'язку (сполучниковим підрядним та сурядним) є речення

А) ▲

Б) ●

В) ◆

Г) ■

Д) □

Правильна відповідь: Д

Методичний коментар. У реченні □ перша частина з другою поєднані підрядним зв'язком («коли... то»), а третя частина («і вона стане небесіти») – сурядним, на що вказує сурядний сполучник «і».

Завдання 3. Вставне слово, що виражає невпевненість або припущення, ужито в реченні

А) ▲

Б) ●

В) ◆

Г) ■

Д) □

Правильна відповідь: Б

Методичний коментар. У реченні ● вжито слово «*може*». Воно є вставним, оскільки виражає припущення мовця, не виконує синтаксичної ролі члена речення й відокремлене комами.

Завдання 4. Пунктуаційну помилку допущено в реченні

А) ▲

Б) ●

В) ◆

Г) ■

Д) □

Правильна відповідь: Г

Методичний коментар. У реченні ■ ужито однорідні підмети «земля» та «небо» з повторюваними сполучниками «і», тому перед другим сполучником ставимо кому. У наведеному тексті кому перед «і небо» пропущено.

Завдання 5. Синтаксичну роль підмета виконує слово, позначене цифрою

- А) 1 (вміння)
- Б) 2 (квітка)
- В) 3 (дотягався)
- Г) 4 (кращати)
- Д) 5 (вона)

Правильна відповідь: Д

Методичний коментар. У реченні □ займенник «вона» виконує роль підмета (*хто? що? вона* здається земною).

Для порівняння: «вміння» і «квітка» – складені іменні присудки, «дотягався» – простий дієслівний присудок (*ти що робив?* дотягався), інфінітив «кращати» в структурі речення ■ залежить від іменника «змогу» (*яку?*), отже, є неузгодженим означенням.

Аналіз запропонованих матеріалів дозволяє сформулювати ключові методичні положення, що підтверджують стратегічну доцільність текстоцентричного підходу.

Цілісність сприйняття та контекстуальна логіка. На відміну від традиційного аналізу ізольованих речень, учень працює з мікротекстом, що має внутрішню єдність. Це розвиває вміння бачити «тканину» мови, де розділові знаки та сполучники виступають не сухими правилами, а живими засобами зв'язку. Завдання на відновлення послідовності речень стають еталоном логічної побудови висловлювання, що є критично важливим для формування навичок створення власних текстів.

Глибокий філологічний аналіз та диференціація. Робота з інтелектуальним матеріалом епістолярію Василя Стуса дозволяє учням вийти за

межі шаблонів і досягнути логіку функціонування мовних одиниць у цілісному тексті. Це стає підґрунтям для розуміння складної синтаксичної архітекτονіки речення через призму авторської інтенції, а не через механічне «зазубрювання» схем.

Алгоритмізація та стратегічна самопідготовка. Методичний коментар, що супроводжує кожен варіант, виконує функцію когнітивного самовчителя. Він не просто фіксує правильну відповідь, а розкриває покроковий алгоритм мислення, необхідний для виконання завдання. Це формує в учнів чіткі орієнтири в розрізненні омонімічних або складних мовних явищ, що є визначальним фактором успіху в умовах самостійної підготовки та безпосередньо під час складання іспиту.

Практичне значення запропонованих матеріалів полягає в можливості їх безпосереднього використання вчителями-словесниками на етапах закріплення тем із синтаксису або під час підсумкового повторення.

На завершення зазначимо: підготування до іспитів не повинно зводитися до механічного тренінгу. Наповнюючи навчальні завдання за текстом високим ціннісним сенсом, ми виховуємо покоління, яке буде не лише лінгвістично грамотним, а й свідомим свого коріння та відповідальності перед майбутнім – саме так, як того навчав у своїх листах Василь Стус.